

Delrapport för Socialstyrelsens arbete med flickors och kvinnors hälsa

**Uppdrag att nationellt samordna, stödja och följa
upp arbetet för en stärkt mödrahälsovård,
förlossningsvård, hälso- och sjukvård för flickors
och kvinnors hälsa och vård för personer som har
utsatts för sexuellt våld**

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-9-9761

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, september 2025

Förord

Regeringen gav i februari 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att nationellt samordna, stödja och följa upp arbetet för en stärkt mödrahälsovård, förlossningsvård, hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa samt vård för personer som har utsatts för sexuellt våld.

Denna rapport är en delrapport för 2025 och uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2027. Delredovisningen innehåller en beskrivning av Socialstyrelsens tidigare arbete inom de tre områdena och en plan för genomförandet av uppdraget.

Utredaren Nina Eklund är projektledare och utredaren Ulrika Axelsson Jonsson är delprojektledare för uppdraget. Ansvarig enhetschef är Maria State.

Björn Eriksson
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Uppdragsbeskrivning	5
Bakgrund	5
Syfte.....	6
Omfattning.....	6
Avgränsningar	7
Socialstyrelsens tidigare arbete inom områdena	8
Mödrahälsovården och förlossningsvården	8
Hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa	9
Vården för personer som har utsatts för sexuellt våld	9
Socialstyrelsens arbete inom uppdraget.....	10
Arbetssätt och struktur	10
Kommande aktiviteter för samtliga områden inom uppdraget	10
Mödrahälsovård och förlossningsvård	11
Hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa	12
Vård för personer som har utsatts för sexuellt våld	13
Utmaningar och förutsättningar	14
Referenser.....	15

Uppdragsbeskrivning

Regeringen gav i februari 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att långsiktigt arbeta för att stärka och utveckla mödrahälsovården, förlossningsvården, hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa samt vården för personer som har utsatts för sexuellt våld (S2025/00314).

Socialstyrelsen ska ansvara för nationell samordning, stöd och uppföljning av dessa områden och i uppdraget ingår det att

- under 2025 förbereda för nationell samordning, stöd och uppföljning för samtliga områden och att utveckla graviditetsenkäten tillsammans med SKR
- från 2026 ta ett utökat ansvar för samordning och stöd på nationell nivå för samtliga områden, löpande följa utvecklingsbehovet i regionerna, genomföra kunskapsstödande insatser och systematiskt följa upp områdena ur ett jämlikhetsperspektiv
- följa upp regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR avseende förlossningsvård och kvinnors hälsa för 2024 och 2025.

Myndigheten ska fortsätta stödja regionernas fortsatta arbete med nationella riktlinjer och kunskapsstöd samt i arbetet med att öka tillgängligheten, vårdkapaciteten och att stärka kompetensförsörjningen inom området. Projektet ska även kartlägga behovet av att genomföra informationsinsatser samt utveckla och vid behov ta fram nya kunskapsstöd.

Bakgrund

En omfattande satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa har pågått sedan 2015. Totalt har ca 11 miljarder kronor fördelats till insatser som ska stärka regionernas förutsättningar att utveckla och förbättra förlossningsvården och arbetet med flickors och kvinnors hälsa. Medlen har använts både för utbetalning till regionerna genom överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och till att finansiera myndighetsuppdrag.

Med stöd av överenskommelserna har regionerna genomfört ett omfattande förbättringsarbete i området. Bland annat har insatser genomförts för att stärka kompetensen och utveckla mer kompetensbaserade arbetssätt inom förlossningsvården, insatser för att stärka bemanningen och den långsiktiga kompetensförsörjningen i stort. Regionerna har vidare genomfört insatser för att utveckla neonatalvården, utvecklat vården för personer som utsatts för sexuellt våld och könsstympning, och arbetat med att stärka samarbeten mellan och inom regioner.

Dock kvarstår arbete med att utveckla vården för flickor och kvinnor, Det är brist på diagnostiska verktyg, otydliga vårdkedjor, låga väntetider och regionala skillnader i både tillgång och kvalitet. Förlossningsvården har fortfarande svårigheter gällande tillgänglighet, jämlikhet och personcentrerad vård. Även vården för personer som utsatts för sexuellt våld behöver utvecklas för att bli mer tillgänglig och jämlik men även kunskapsbaserad [1].

Syfte

Syftet med uppdraget är att långsiktigt bidra till en tillgänglig, jämlik, kunskapsbaserad och personcentrerad mödrahälsovård och förlossningsvård, vård för flickor och kvinnors hälsa samt för personer som utsatts för sexuellt våld.

Omfattning

Uppdraget omfattar utveckling, samordning, stöd och uppföljning av tre delar i hälso- och sjukvården:

- mödrahälsovården och förlossningsvården, inklusive neonatalvården och vården som ges tiden efter förlossning
- hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa
- vården för personer som har utsatts för sexuellt våld.

Arbetet inkluderar:

- hälso- och sjukvård för de sjukdomar och tillstånd som endast drabbar flickor och kvinnor
- hälso- och sjukvård för sjukdomar och tillstånd som i högre utsträckning drabbar flickor och kvinnor än pojkar och män.

Socialstyrelsen kommer i genomförandet av uppdraget inkludera flickors och kvinnors hälsa och vård genom hela livet. Uppdraget kommer fokusera på den regionala hälso- och sjukvården, både öppen- och slutenvård. Inom den kommunala hälso- och sjukvården är Socialstyrelsens preliminära bedömning att arbetet kommer att omfatta elevhälsan och ungdomsmottagningar.

Avgränsningar

Uppdraget fokuserar på flickors och kvinnors hälsa samt på vård för personer som har utsatts för sexuellt våld. Här inkluderas personer som inte identifierar sig som flickor eller kvinnor, eller som har ett annat könsuttryck eller juridiskt kön, med behov av vård inom de aktuella vårdkedjorna.

I Socialstyrelsens genomförande kommer fokus ligga på att vidareutveckla och fördjupa befintliga insatser och initiativ.

Socialstyrelsens tidigare arbete inom områdena

I detta kapitel beskrivs det arbete som Socialstyrelsen redan har genomfört inom de tre områden som omfattas av regeringsuppdraget.

Vidare deltar myndigheten sedan 2015 i regeringens satsning på Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Jämställdhetsperspektivet ska finnas med i Socialstyrelsens alla beslut, på alla nivåer och i alla steg i beslutsprocesserna. Socialstyrelsen arbetar särskilt inom de fyra delmålen om hälsa, mäns våld mot kvinnor, ekonomisk jämställdhet och obetalt omsorgsarbete. Dessa går att koppla till många av myndighetens pågående regeringsuppdrag [2].

Mödrahälsovården och förlossningsvården

Socialstyrelsen har under de senaste åren genomfört flera uppdrag kopplade till mödrahälsovården och förlossningsvården. Ett centralt arbete har varit framtagandet av nationella riktlinjer för vård vid graviditet, förlossning och tiden efter [3]. Som en del av riktlinjerna har även ett basprogram för graviditetsövervakning tagits fram.

Socialstyrelsen har tagit fram ett förslag till nationell plan för graviditet, förlossning och tiden efter som redovisas hösten 2025. Planen anger en tydlig riktning för utvecklingen av vården och lägger grunden för ett mer strategiskt och systematiskt utvecklingsarbete i regionerna. Planen innehåller också förslag till hur utvecklingen ska följas upp.

Utöver detta har flera nationella kunskapsstöd publicerats, bland annat om kejsarsnitt och prekonceptionell hälsa. Flera försäkringsmedicinska beslutsstöd med rekommendationer om sjukskrivning har också tagits fram, exempelvis för graviditetsrelaterad rygg- och bäckensmärt, inklusive symfyseolys (foglossning).

Socialstyrelsen har vidare publicerat ett flertal kartläggningar och analysrapporter, bland annat om kompetensförsörjning av barnmorskor inom förlossningsvården i samarbete med Nationella vårdkompetensrådet, om utvecklingen av förlossningsvården, samt om socioekonomiska faktorer påverkan på kvinnors och barns hälsa efter förlossning, där en ny version planeras att publiceras under 2025.

Hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa

Socialstyrelsen har tagit fram nationella riktlinjer för vård vid endometrios, vulvodyni samt bäckenbottendysfunktion, genomfört informationskampanjer och utvärderat vården vid endometrios. Myndigheten har även arbetat med att identifiera behov av strategiska insatser inom hälso- och sjukvården, inom området kvinnors hälsa.

Socialstyrelsen har publicerat analysrapporter och kartläggningar, bland annat en rapport från 2017 som analyserar hur behoven skiljer sig i behandling av kvinnor och män med diabetes och hjärt-kärlsjukdomar [4].

Socialstyrelsen stödjer även vårdens insatser för att förebygga och utveckla vården för kvinnor som utsatts för könsstympning. Ett område där flera kunskapsstöd, rekommendationer, samtalsstöd samt informations- och utbildningsmaterial har tagits fram, inklusive riktlinjer inom mödrahälsovårdens basprogram för graviditetsövervakning.

Myndigheten arbetar också brett med psykisk hälsa, ett område med tydliga könsskillnader. Ett exempel är rapporten *Vård efter behov? Om vård- och omsorgsinsatser till flickor och kvinnor med skadligt bruk och beroende* [5].

Vården för personer som har utsatts för sexuellt våld

Socialstyrelsen har under 2024 publicerat tre rapporter om vården för personer som utsatts för sexuellt våld. Den första rapporten är en fördjupad analys och kartläggning av vården för personer som utsatts för sexuellt våld [6]. Den andra rapporten handlar om kunskapsstöd med fokus på nätbaserat sexuellt våld och med fokus på personer med skadligt bruk och beroende som är utsatta för sexuellt våld [7]. Den tredje rapporten fokuserar på behovet av ett nationellt kunskapscentrum för hälso- och sjukvården i frågor som rör sexuellt våld [8].

Socialstyrelsens arbete inom uppdraget

Socialstyrelsens arbete kommer att genomföras långsiktigt och systematiskt. Målsättningen är att etablera en struktur för nationell *samordning*, *stöd* och *uppföljning* som bidrar till en mer jämlik, kunskapsbaserad och tillgänglig hälso- och sjukvård för flickor och kvinnor, samt för personer som har utsatts för sexuellt våld.

Arbetssätt och struktur

Arbetet planeras med utgångspunkt i tidigare uppdrag och erfarenheter, samt i de utvecklingsbehov som identifieras genom kartläggning och dialog med regioner och övriga aktörer.

Socialstyrelsens ansvar omfattar tre huvudsakliga delar. Den första delen innefattar att myndigheten får ett nationellt samordningsansvar. Det innebär att samordna, bidra till erfarenhetsutbyte och genomföra nationella analyser och utvecklingsarbeten för att stödja det regionala och lokala förbättringsarbetet.

Den andra delen innebär att fortsätta driva arbetet i redan pågående uppdrag inom myndigheten, samt att bistå i att förbereda och hantera kommande regeringsuppdrag inom området.

Den tredje delen består i att aktivt bidra till utvecklingen av hälso- och sjukvården inom området. Det innebär att initiera och driva utvecklingsinsatser inom samtliga områden.

Kommande aktiviteter för samtliga områden inom uppdraget

- **Utredning av behov av nationell samordning, stöd och uppföljning¹**

Myndigheten kommer föra dialog och inhämta kunskap och information från olika aktörer och regioner som identifieras under arbetets genomförande. Avstämningar kommer ske såväl inom myndigheten som med aktörer utanför myndigheten i syfte att få inspel och kvalitetssäkring avseende de utvecklingsbehov som identifierats inom området och hur Socialstyrelsen kan organisera en samordning inom området. Särskilt

¹ Samordning och stöd kan avse flera typer av insatser, till exempel kartläggningar och analyser som synliggör brister och utvecklingsbehov, etablering av nätverk, mötesplatser över verksamhetsgränser, konferenser, seminarier, implementeringsstöd samt verktyg för lärande och erfarenhetsutbyte.

fokus kommer ligga på behov av samverkansstrukturer, kunskapsstöd, implementeringsstöd och behov av uppföljning och analyser.

- **Internationell utblick** i syfte att identifiera och omvärldsbevaka länder som bedriver ett strukturerat och långsiktigt arbete med hälso- och sjukvården för flickors och kvinnors hälsa.
- **Visualisering av resultat** i Socialstyrelsens visualiseringstjänst för att underlätta uppföljning och analys samt att göra relevant data mer tillgänglig för yrkesverksamma, beslutsfattare och andra berörda aktörer.
- **Uppföljningen av regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR** inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa för 2025 redovisas senast den 15 juni 2026. Till följd av en kortare rapporteringsperiod än tidigare år kommer en enkät användas för att inhämta information om regionernas insatser. Även regionernas nulägesanalyser och ekonomiska redovisningar kommer inhämtas och utgör tillsammans med enkätsvaren underlag för den slutliga rapporten.
- **Utveckling av Graviditetsenkäten** tillsammans med bland annat SKR.

Mödrahälsovård och förlossningsvård

Arbetet inom detta område syftar till att stödja en sammanhållen och kunskapsbaserad vård före, under och efter graviditet, och inkluderar även neonatalvården. Aktiviteterna bygger vidare på den nationella plan för graviditet, förlossning och tiden efter som Socialstyrelsen tagit fram och publicerar 2025 (S2023/00406), samt på nationella riktlinjer och kunskapsstöd inom området [3] [9].

Planerade aktiviteter inom ramen för uppdraget 2025–2026:

- **Baslinjemätning av indikatorer och uppföljningsmått** som underlag för systematisk uppföljning.
- **Dialog med regionerna** om tillståndet i mödrahälsovården och förlossningsvården.
- **Planering för systematisk uppföljning** genom den nationella planen för graviditet, förlossning och tiden efter.

Andra pågående uppdrag och initiativ 2025–2026

Nedan redovisas pågående och planerade uppdrag som är relevanta för området mödrahälsovård och förlossningsvård:

- **Kunskapsstöd** om graviditetsdiabetes.
- **Utvärdering av följsamhet till nationella riktlinjer** för graviditet, förlossning och tiden efter, med planerad uppstart under 2027.
- **Tillägg i föreskrift** om screening av gravida för hepatit C.

Hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa

Arbetet inom detta område fokuserar på sjukdomar och tillstånd som antingen enbart eller i högre grad drabbar flickor och kvinnor. Målet är att stärka vården ur ett livsperspektiv och att synliggöra könsspecifika behov i hälso- och sjukvården.

Planerade aktiviteter inom ramen för uppdraget 2025–2026:

- **Planering för systematisk uppföljning** av området. Inkluderar **identifiering av indikatorer och mått** för uppföljning.

Andra pågående uppdrag och initiativ 2025–2026

Nedan redovisas pågående och planerade uppdrag som är relevanta för området hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa:

- De arbeten som genomförs inom ramen för uppdraget att **genomföra insatser för en jämlik hälso- och sjukvård** med fokus på sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor.
- **Implementeringsstöd** för nationella riktlinjer för vård vid klimakteriebesvär samt bäckenbottensdysfunktion.
- **Stödja implementering** samt följa upp och utveckla Socialstyrelsens kunskapsstöd om könsstympning.
- **Digitalt kunskapsstöd** för assisterad befruktning.
- **Utvärderingar av följsamhet till nationella riktlinjer** för screening för livmoderhalscancer med HPV-test, vård vid provocerad vulvodyni samt vård vid endometrios.
- **Nationella riktlinjer** för stressrelaterade tillstånd.

- **Nationella riktlinjer** för depression, ångest, bipolär sjukdom och schizofreni (revidering).
- **Nationella riktlinjer** för migränvården.
- **Genomförande** av den nationella strategin för att förebygga mäns våld mot kvinnor inom vård och omsorg.
- **Stöd** till upptäckt av våldsutsatthet hos barn och unga inom hälso- och sjukvård samt tandvård.

Vård för personer som har utsatts för sexuellt våld

Arbetet inom detta område kommer att utgå från de slutsatser som framkom i Socialstyrelsens rapport, *Att genomföra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för personer som har utsatts för sexuellt våld* [6].

Planerade aktiviteter inom ramen för uppdraget 2025–2026:

- **Utredning av behovet av samordning** samt förutsättningar för etablering av ett **nationellt kunskapscenter för sexuellt våld** i förhållande till övriga områden i uppdraget.
- **Planering för systematisk uppföljning** av området. Inkluderar **identifiering av indikatorer och mått** för uppföljning.

Utmaningar och förutsättningar

Uppdraget innebär att Socialstyrelsen får ett utökat ansvar att proaktivt och strategiskt bidra till utvecklingen av vården inom de aktuella områdena.

Regionerna efterfrågar fortsatt behov av nationellt stöd och samordning för att stödja utvecklingen av en mer personcentrerad, tillgängligt, jämlik förlossningsvård och stärkt hälso- och sjukvård för kvinnor. Områdena är breda och spänner över olika ålderskategorier, verksamheter och vårdformer/vårdkedjor vilket innebär utmaningar med att fånga alla behov och utvecklingsområden.

Regioner ser att nationella riktlinjer och kunskapsstöd behöver utvecklas för att vården ska bli mer jämlik i landet, och nationella utbildningsinsatser för att säkerställa en jämlik kunskapsnivå hos vårdpersonalen. När det gäller kunskapsstöd krävs särskilda förutsättningar för att Socialstyrelsen ska kunna ta fram nya eller vidareutveckla befintliga. För att rekommendationer eller kunskapsstöd ska utarbetas behövs vetenskaplig evidens, erfarenhetsbaserad kunskap eller beprövad erfarenhet. Om detta saknas finns begränsningar i hur myndigheten kan utveckla rekommendationer eller kunskapsstöd.

Det saknas indikatorer inom flera områden vilket innebär att uppföljningen kommer vara begränsad. Utveckling av indikatorer skulle innebära att myndigheten kan genomföra uppföljning av flera områden framgent.

Referenser

- [1] Regeringen, "Uppdrag att nationellt samordna, stödja och följa upp arbetet för en stärkt mödrahälsovård, förlossningsvård, hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa och vård för personer som har utsatts för sexuellt våld (S2025/00314)," Socialdepartementet, Stockholm, 2024.
- [2] Socialstyrelsen, "Vårt arbete med jämställdhet," Socialstyrelsen, 15 12 2022. [Online]. Available: <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/organisation/jamstalldhet/>. [Använd 09 06 2025].
- [3] Socialstyrelsen, "Nationella riktlinjer: Graviditet, förlossning och tiden efter. Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser," Socialstyrelsen, Stockholm, 2025.
- [4] Socialstyrelsen, "Jämställd behandling mellan kvinnor och män med diabetes och hjärt-kärlsjukdomar," Socialstyrelsen, Stockholm, 2017.
- [5] Socialstyrelsen, "Vård efter behov? Om vård- och omsorgsinsatser till flickor och kvinnor med skadligt bruk och beroende," Socialstyrelsen, Stockholm, 2024.
- [6] Socialstyrelsen, "Att genomföra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för personer som har utsatts för sexuellt våld. Rapport 1 av 3 – Fördjupad analys och kartläggning av vården för personer som utsatts för sexuellt våld," Socialstyrelsen, Stockholm, 2024.
- [7] Socialstyrelsen, "Att genomföra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för personer som har utsatts för sexuellt våld - Rapport 2 av 3 – Kunskapsstöd med fokus på nätbaserat sexuellt våld och med fokus på personer med skadligt bruk," Socialstyrelsen, Stockholm, 2024.
- [8] Socialstyrelsen, "Att genomföra insatser för att stödja en jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för personer som har utsatts för sexuellt våld - Rapport 3 av 3: Behovet av ett nationellt kunskapscentrum (NKC) för hälso- och sjukvården i frågor som rör sexuellt våld," Socialstyrelsen, Stockholm, 2024.
- [9] Socialstyrelsen, "Graviditet, förlossning och tiden efter – Nationellt kunskapsstöd för kontinuitet i vårdkedjan och vård på rätt nivå," Socialstyrelsen, Stockholm, 2022.

Delrapport för Socialstyrelsens arbete med flickors och kvinnors hälsa
(artikelnr 2025-9-9761)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.